

I dagens frågor

Red: Sten Söderberg

Narkospersonal skadas av läckor

Larmrapporter om missfall och fosterskador hos sjukvårdspersonal på grund av utläckande narkosgaser har duggat tätt den senaste tiden. I det sammanhanget har man riktat mycken kritik mot bristfällig utrustning som otäta kopplingar och liknande. De stora läckagen beror i första hand emellertid inte på dålig apparatur utan på de arbetsrutiner man har när man ger narkos. Svårigheter att hålla gummimasken tätt kring patientens mun och näsa, kontroller av patienten som tvingar narkossköterskan att lyfta masken från patientens ansikte och barnnarkos där barnet sovs sittande i sköterskans knä är exempel på tillfällen då personalen kan utsättas för stora mängder narkosgas.

Detta konstaterar Spri (Sjukvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut) som har inlett en undersökning om läckage av narkosgaser.

För att komma till rätta med problemen tänker Spri tillsammans med de berörda personalgrupperna – sköterskor, narkosläkare, tekniker mfl – arbeta fram och prova olika lösningar som man hoppas ska leda fram till minskade utsläpp av narkosgaser. Bl a ska man träna personalen i att rätt använda narkosgasutrustningen för att se hur små läckage man på den vägen kan komma ner till.

De narkosgaser som trots alla ansträngningar ändå kommer ut i operationsrummet måste lokalens allmänventilation transportera bort.

De ventilationssystem som idag finns på våra sjukhus klarar emellertid inte av att tillräckligt snabbt ventilerar bort narkosgaserna. Spri planerar därför att också ta upp ventilationsproblemet och eventuellt föreslå ändringar i allmänventilationen.

Spri arbete har redan väckt stort intresse och Arbetarskyddsfonden har beslutat att bidra med pengar till de fortsatta undersökningarna. Samhället satsar nu alltså stora resurser för att skapa en bättre arbetsmiljö för personalen på våra operationsavdelningar.

Mikroorganismerna och arbetshygien

– Det finns en miljöfara som vi inte uppmärksammat tillräckligt, som vi vet alldeles för lite om och som vi gjort alldeles för lite åt: mikroorganismerna. I minst ett 40-tal branscher utsätts de anställda för hälsofarliga halter av mikroorganismer. Det säger Egon Magnusson vid LOs medicinska enhet i en intervju i LO-tidningen (4/80). Ett exempel på mikroorganism är mögelgiftet aflatoxin – det mest cancerogena ämne man hittills känner till!

– Det är svårt att exakt beskriva vilka hälsorisker mikroorganismerna för med sig. Än så länge känner vi till alldeles för lite om dem. Vad vi med säkerhet vet är att många av dem är ofarliga eller to m nödvändiga för människan – så länge de förekommer i normala mängder. Problemen uppstår när halterna blir för höga. Då kan de ge influensaliknande besvär och olika allergier som blir kroniska efter långvarig påverkan. Något vi också med säkerhet vet är att vissa mögelgifter kan ge cancer.

– Från LO går vi i dagarna ut med ett handlingsprogram som tar upp just mikroorganismerna, i det programmet finns en förteckning över branscher där mögel och bakterier är ett miljöproblem. Trots att förteckningen inte alls är komplett – snarare visar den toppen av ett isberg – så upptar den ett 40-tal branscher.

– Några exempel är den metallbearbetande industrin, sjukvården och lantbruket, på sågverken, tryckerierna, bagerierna, slakterierna och reningsverken.

– På sågverken finns risk för bla justerverkssjukan som man får när man bearbetar virke som torkats på kostgjord väg. På tryckerierna kan

man få tryckerifrossan som orsakas av mekaniska luftfuktare med recirkulation av vatten. I vattnet bildas mikroorganismer som genom luftströmmen förs ut i arbetslokalerna.

– Sortering av returbröd inom bagerierna gör att personalen utsätts för mögelpåverkan, inom lantbruket får folk tröskdammlunga av mögel i höet, de skäroljor som används vid metallbearbetning är också de utmärkta miljöer för mikroorganismer. Inom sjukvården kommer de anställda i kontakt med sjukdomsalstrande bakterier genom vård- eller laboratoriearbete, vid hantering av tvätt osv.

– I bostäder, på arbetsplatser, på daghem och i skolor har det blivit allt vanligare med höga halter av mikroorganismer. Husen byggs med fuktigt virke och görs sedan täta för att bli energisnåla.

– Också i diskussionen om alternativa energikällor måste vi ta upp mikroorganismerna. Vad händer om vi skall använda torv, halm, spån och flis i stor skala? Hur klara lagringen?

LO-medicinarna föreslår en grundlig undersökning av farorna och möjliga åtgärder. Frågan är säkert angelägen.

Nyttig påminnelse

Kompressen (10/79), organ för anställda vid Stockholms läns hälso- och sjukvårdsförvaltning, ger en nyttig påminnelse om hemmets men framför allt kökets farlighet.

Klämma sig, skälla och bränna sig, skära sig, ramla, få i sig alla möjliga giftiga saker – det behövs bara lite fantasi och inlevelseförmåga för att föreställa sig alla de faror som lurar på barnet i vår vanliga vardagsmiljö.

Förutom i trafiken är det just i hemmet som de flesta barnolycksfallen inträffar och alltför många med dödlig utgång. Men med rätt barnsäkerhetsutrustning är olyckorna i hemmet möjliga att förebygga.

– I Sverige finns ett unikt kunskande på detta område. Här finns människor som länge sysslat med barns utveckling och deras säkerhet. Det gäller att utnyttja detta kunskande, menar industridesigner Rolf Blomgren på Credesign i Stockholm, som för närvarande arbetar

med att få fram enkla och vettiga ting för att förhindra olyckor: klämskydd, trappgrindar, fönsterbeslag och radiatorskydd. En del av produkterna finns redan i marknaden men de måste utvecklas och förbättras för att motsvara kraven på funktionsduglighet. Det gäller tex att barn verkligen *inte* kan öppna ett fönsterbeslag. En självklarhet kan det tyckas men det har visat sig att de produkter som finns i dag faktiskt inte håller måttet, säger Rolf Blomgren.

Rätt utnyttjad kan den kunskap som finns samlad här i landet på detta område ge nya produkter, som fyller behov både på vår inhemska marknad och på den internationella.

Utländsvården får särskilt bolag

Ett nybildat bolag Svensk Utländsvård AB, förkortat SUVAB, övertar från årsskiftet den vård- och rekreationsverksamhet i utlandet för handikappade, som hittills fyra huvudorganisationer bedrivit var för sig. Det gäller landstingsförbundet, Neurologiskt Handikappades Riksförbund (NHR), Riksförbundet mot Reumatism (RmR) och Svenska Psoriasisförbundet (PSO) som gått samman om en enhetlig organisation för att bättre kunna samordna bl a behandlingsresorna.

Syftet med bolagsbildandet har varit att få en enhetlig organisation och därmed kunna samordna dels den verksamhet som landstingsförbundet för sjukvårdshuvudmännens gemensamma räkning svarat för, dels den verksamhet som nämnda organisationer drivit för bl a egenbetalande patienter och anhöriga. SUVAB kommer även att ta över driftansvaret för Stiftelsens Vintersols anläggning på Teneriffa. SUVAB skall också kunna betjäna enskilda sjukvårdshuvudmän och handikapporganisationer som önskar hjälp vid mera tillfälliga behov att arrangera vård eller rekreationsresor till utlandet för speciella patient- eller handikappgrupper.

SUVAB:s styrelse består av sju ledamöter, jämte suppleanter. Fyra av dessa utses av landstingsförbundet och övriga av respektive organisation. Ordföranden väljs bland landstingsförbundets representanter

och vice ordförande utses bland handikapporganisationernas företrädare. Styrelsens ordförande är landstingsrådet Jan Hyttring, Karlstad.

För att sköta den löpande verksamheten finns ett centralt kansli. SUVAB kommer från jan 1980 att svara för den verksamhet med vård- och behandlingsresor till utlandet som sjukvårdshuvudmännen kostnadsfritt står för och som grundar sig på rekommendation från landstingsförbundet. Därtill kommer annan vård och rekreation i utlandet för handikappade och deras anhöriga som bekostas av den enskilde själv. Under 1980 kommer det främst att gälla den verksamhet RmR och PSO haft för sina medlemmar.

Vård och behandling kommer att kunna ges till astmatiker, neurologiskt sjuka, psoriatiker och reumatiker vid de anläggningar som tidigare anlitats. Dessa är: "Dr Simo Milosevic" Igalo, Jugoslavien (reumatiker och astmatiker), Hotel Oro, Torremolinos, Spanien (reumatiker), Hotel Panorama, Lanzarote (psoriatiker), Stiftelsen Vintersol, Teneriffa (neurologiskt sjuka).

I likhet med vad som tidigare gällt skall utländsvårdsverksamheten vara självbärande. För patienter och övriga innebär inte SUVAB:s tillkomst några ändringar i deras möjligheter att erhålla bidrag för en vårdresa.

Låtsasvapen och brottslighet

Risken för att vapen används vid brott måste minskas och därför föreslås i en departementspromemoria från justitiedepartementet vissa ändringar i vapenlagstiftningen. Bl a bör det införas en möjlighet att deponera skjutvapen hos annan vid utlandsresa.

Försäljningen av startvapen, skrämselskottvapen och vapenrepliker har ökat kraftigt under senare år konstateras det. Vissa uppgifter tyder också på att vapen av denna typ i allt större utsträckning används i samband med brottslig verksamhet.

Den här tendensen finns också på andra håll i världen. Mot den bakgrunden har utarbetats en europeisk vapenkonvention i syfte att kontrollera vapentraffiken mellan främst medlemsstaterna.

En svensk anslutning till konventionen anses kunna hjälpa till att minska förekomsten av illegalt innehavda vapen och det förordas att Sverige tillträder denna. Det innebär att vi minst åtar oss att tillämpa systemet med underrättelseskyldighet i fråga om vapen som anses farliga från brottssynpunkt.

Som riksdagen tidigare förordat föreslås en inventering av marknaden när det gäller start- och skrämselskottvapen samt vapenrepliker. I samband med en inventering bör en klassificering ske av olika typer och sedan bör man ta ställning till hur dessa vapen bör kontrolleras. En ytterligare skärpning av den inhemska vapenlagstiftningen och en allmän minskning av antalet vapen i samhället bör kunna minska riskerna för brott och olyckor.

En del lagändringar föreslås också för att minska krånglet för den enskilde vapeninnehavaren. En liberalare tillståndsgivning förordas tex för sk salongsgevär.

Nya lagar från årsskiftet

Förbud mot barnpornografi

Genom ändringar i brottsbalken (ändr SFS 1979:375) och tryckfrihetsförordningen införs straff för den som i pornografisk bild skildrar barn och för den som sprider sådana bilder. Det blir också möjligt att ingripa mot tryckta skrifter med barnpornografiskt bildinnehåll.

Erkännande av nordiska faderskapsavgöranden

Lagen innebär att ett faderskapsavgörande från något av de andra nordiska länderna i princip jämställs med ett svenskt avgörande, tex vid bedömningen av frågan om arv eller underhåll här i landet.

Ändringar i brottsbalken

Ungdomsfängelse avskaffas.

Skyddstillsyn med anstaltsbehandling slopas och ersätts med att skyddstillsyn i särskilda fall skall kunna kombineras med ett kort fängelsestraff.

Möjligheten att ådöma den som inte har fyllt 21 år frihetsberövande påföljd begränsas.

Skäl för att avskaffa ungdomsfängelse som påföljd är bl a att, sedan tillkomsten av lagen om kriminalvård i anstalt, ungdomsfängelse inte i praktiken har skilt sig från fängelsestraffet tillräckligt mycket för att motivera bibehållandet av

båda påföljdsformerna. Vidare har det varit ett önskemål att avskaffa de tidsbestämda frihetsstraffen.

Tungt arbete och graviditet

Kvinnor som på grund av förvärsarbetets art inte kan fortsätta sina normala arbetsuppgifter i graviditetens slutskede skall i princip ha rätt till omplacering hos arbetsgivaren med bibehållen lön. De kvinnor som inte kan omplaceras i anställningen skall i stället få ledighet med ersättning från försäkringskassan, havandeskapspenning. Denna ersättning skall kunna utgå tidigast från den sextonde dagen och längst om den elfte dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse, dvs under högst 50 dagar. Havandeskapspenningen beräknas på samma sätt som sjukpenning.

Ersättning för sjukhusbesök hos barn

Från årsskiftet kan anhörig, som gör sjukhusbesök hos barn under 16 år, få ersättning för resekostnader. Åldersgränsen är fn 10 år. Ersättning utgår för ett besök hos barnet i veckan och lämnas för den del av kostnaden som överstiger 30 kr.

Effektivare läkemedelskontroll

Omkring årsskiftet träder också vissa ändringar i läkemedelslagstiftningen i kraft som syftar till att effektivisera läkemedelskontrollen. Bland förbättringarna finns att återkalla registrering för läkemedel som har visat sig inte vara ändamålsenliga.

Lag om handikappad kollektivtrafik

Bussar, tåg m m skall inom en tioårsperiod stegvis anpassas till handikappade resenärer.

Sommartid

Sommartid införs under år 1980. Under tiden söndagen den 6 april-söndagen den 28 september 1980 skall klockan vara framflyttad en timme med början den 6 april klockan 02.00 normaltid då tiden anges som 03.00 sommartid. Den 28 september klockan 03.00 sommartid skall tiden anges som 02.00 normaltid. Sommarperiodens längd följande år kommer att regleras senare efter internationella överläggningar.

Skyddat arbete

Vid årsskiftet 1979/80 övergår huvudmannaskapet för den skyddade verksamheten i landet till 24 regionala stiftelser för skyddat arbete, en i varje län. För att garantera att

skyddet för de anvisade arbetstagar-nas personliga integritet blir lika starkt som tidigare har bl a införts bestämmelser om tystnadsplikt.

Yrkesinriktad rehabilitering

Från årsskiftet införs en enhetlig organisation för den yrkesinriktade rehabiliteringen. I varje län inrättas ett eller flera arbetsmarknadsinstitut, som skall svara för den verksamhet som fn bedrivs vid arbetspsykologiska institut samt kommunala institut för arbetsprövning och arbetsträning. Den kartläggande, orienterande och rehabiliteringsinriktade verksamhet som nu bedrivs inom arbetsmarknadsutbildningen förs också över till arbetsmarknadsinstituten. Reformen innebär dessutom att utbildningsbidrag på samma sätt som vid arbetsmarknadsutbildning skall utgå till dem som genomgår yrkesinriktad rehabilitering vid arbetsmarknadsinstitut.

Läkemedel: för mycket och för litet

Förenklad och förbättrad information om läkemedel till patienter, sjukvårdspersonal och allmänhet och därigenom ökad läkemedelskunskap i samhället. Det är syftet med bildandet av ett läkemedelsinformationsråd, vilket föreslås av en särskild arbetsgrupp.

— En saklig information om läkemedel är angelägen. I dag förekommer överförskrivning och överkonsumtion av vissa läkemedel, samtidigt som det inte är ovanligt att patienter av rädsla för biverkningar underlåter att ta läkemedel som skulle ha en positiv effekt på deras hälsotillstånd. Effektivare information om läkemedel till patienter och sjukvårdspersonal bör kunna leda till besparingar, både mänskliga och ekonomiska för enskilda och för det allmänna, säger hälsovårdsminister Elisabet Holm i en kommentar till arbetsgruppens förslag.

Det föreslagna rådet skall vara ett organ för frivillig samverkan mellan olika intressen när det gäller information om läkemedel.

Rådet skall dels ta principiell ställning i frågor rörande läkemedelsinformation, dels ta initiativ till att angelägen information genomförs.

Hemmamisshandel och allmänt åtal

Sexualbrottskommittén har fått tilläggsdirektiv av justitieministern att se över åtalsreglerna för misshandelsbrott. Bakgrunden är de uppgifter om omfattande misshandel av kvinnor i hemmet som förekommit på senare tid. De nuvarande reglerna anses av många alltför överseende när det gäller denna typ av brott.

Om misshandeln inte är grov och inte har begåtts på allmän plats är det enligt gällande regler bara möjligt att åtala om målsäganden, offret, anmäler brottet. Regeln bygger på uppfattningen att ett åtal vid hustrumisshandel kunde leda till att äktenskapet helt spolerades eller att hustruns situation blev ännu svårare än förut.

På senare tid har det ifrågasatts om den särskilda åtalsregeln är ändamålsenlig och om de motiv som ligger till grund för den är hållbara. Det har skett mot bakgrund av uppgifter om att det förekommer att kvinnor utsätts för våld i hemmen i en utsträckning som tidigare inte varit allmänt känd.

Det har bl a pekats på att den nuvarande åtalsregeln kan ha lett till att samhället intar en alltför passiv hållning gentemot misshandel i hemmet. Ofta återtar kvinnan anmälan eller underlåter att anmäla av rädsla för mannen. Att straffrättsliga ingripanden inte sker i sådana situationer fastän brottet kanske är känt av myndigheterna kan leda till uppfattningen att samhället accepterar våld på privat område. Dessutom försvårar det möjligheterna att få en tillförlitlig bild av problemets omfattning.

Uppdraget ges åt sexualbrottskommittén trots att det faller något vid sidan av kommitténs egentliga utredningsuppdrag. Kommittén håller emellertid på med en undersökning av åtalsreglerna vid vissa sexualbrott var till kommer att våld mot kvinnor ofta förekommer i anslutning till sexualbrott.

Kommittén skall analysera skälen för och emot nuvarande ordning och föreslå eventuella lagändringar.

Prenumerationspris (inklusive moms.)

Helår kr 80

Studerande helår kr 50.

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år
(därav två dubbelnummer).

Lösnummer kr 10: – (exkl. moms.)

Dubbelnr kr 12: – (exkl. moms.)

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur
Smt utan angivande av källan förbjudes.

Prenumerationsavdelning:

Box 604 00, 104 01 Stockholm 60

Tel. 08/87 34 91 Postgiro 1179-1

Annonsavdelning:

Maud Jacobsson, Alströmergatan 18, 112 47 Stockholm.
Tel. 08/51 21 13, 51 67 60

Annonspriser:

Omslagets andra och tredje sida kr 1 550, fjärde sida
kr 1 675,

helsida kr 1 375, halvsida kr 825, kvartsida kr 500.

Spalthöjd 210 mm, spaltbredd 70 mm,

sidans bredd (2 spalter) 150 mm.

Tryckeri: Norstedts Tryckeri, Stockholm 1980

Utgivningsplan 1980

Nummer	1	2	3	4-5	6	7	8-9	10
Utkommer	22/1	19/2	19/3	23/4	19/6	17/9	5/11	10/12
Sista manus- dag för annonser:								
sättning	14/12	15/1	12/2	14/3	9/5	12/8	30/9	4/11
helmaterial	18/12	18/1	15/2	19/3	14/5	15/8	3/10	7/11

Nytt vidareutvecklat utbildningsprogram**Psykosocial arbetsmiljö 1980**

● Psykosocial arbetsmiljö (grundkurs)

5–7 maj, Enköping

13–15 oktober, Enköping

● Det psykosociala arbetets metodik (fortsättningskurs)

19–21 maj, Lidingö

10–12 november, Enköping

● Företags/myndighetsinterna kurser, utbildningsdagar, seminarier m m

Ring eller skriv till oss inom Arbetsmiljögruppen för ytterligare information,
kursprogram m m

Statskonsult Organisation AB

Birger Jarlgatan 18 · 114 34 Stockholm · Tel 08-14 39 50